

II. ULUSAL TOPRAK VE SU KAYNAKLARI KONGRESİ

BİLDİRİ KİTABI

CİLT I

- ◆ Orman Köylülerinin Kalkındırılması İçin Yapılan Çalışmalar ve Yapılan Çalışmalara Bir Çözüm Olarak Ekoturizm Etkinliklerinin İrdelenmesi735
Mustafa Fehmi TÜRKER, Atakan ÖZTÜRK, İnci Zeynep AYDIN, Ufuk DEMİRCİ
- ◆ Çevre Dostu Üretim Sistemlerin Yaygınlaştırılmasında Tarımsal Yayım ve Danışmanlığın Rolü742
Prof.Dr. Orhan ÖZÇATALBAŞ
- ◆ Konya'da Sulama ve Sulama Kooperatifleri.....748
Sedat YOKUŞ, Durmuş Ali ÇARKACI, Osman ÖLMEZ, Cevat AYDIN

POSTER BİLDİRİLER

- ◆ GAP Bölgesinde İkinci Ürün Mısır'ın 2000-2009 Yılları Arasındaki Üretim Girdi ve Maliyetindeki Değişimler756
Ahmet ÇIKMAN, Tali MONİS, Abdullah Suat NACAR
- ◆ AB Kırsal Kalkınma Programının (IPARD) Uygulanması İle Diyarbakır İlinde Beklenen Gelişmeler759
Ali Recep NAZLI, Hikmet GÜNEŞ, Ayzin B.KÜDEN
- ◆ AB Kırsal Kalkınma Fonu (IPARD) ve Türkiye'de Uygulanması.....766
Ali Recep, NAZLI, Hikmet GÜNEŞ, Ayzin KÜDEN
- ◆ Havza Yönetiminin Türkiye'de Uygulanabilirliği772
Aybike Ayfer KARADAĞ
- ◆ Yüksek Eğimli Meyve Bahçelerinde Su ve Toprak Koruma Amaçlı Su Hasadı Tekniğinin Kullanılması .781
Aylin ÇELİK, Doç. Dr. Erhan AKKUZU
- ◆ Halofitik (Tuzcul) Bitkiler Yetiştirilerek Degrade Olmuş Toprakların Üretime Kazandırılabilme Olanakları787
Dr. Ahmet İ. AĞAR, Dr. Aysel M. AĞAR
- ◆ Farklı Organik Gübre Uygulamalarının Salihli Kiraz Çeşidinde Verim ve Meyve Kalitesi Üzerine Etkisi796
Bülent YAĞMUR, Nalan RAHMANOĞLU
- ◆ Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Bazı Tarımsal Desteklemelerden Yararlanma Durumu İle İlişkileri (Kırklareli İli Örneği).....804
Başak AYDIN, Erol ÖZKAN, Mehmet Fırat BARAN
- ◆ Marul Yetiştirilen Topraklarda Toprak Tuzluluğunun Yapay Sınır Ağları İle Belirlenmesi811
Bilal CEMEK, Ali ÜNLÜKARA, Sedat KARAMAN, Demet YILDIRIM, Aslıhan ATİŞ
- ◆ Samsun İli İçin Referans Bitki Su Tüketimi (ETO) Değişiminin Analizi.....818
Doç. Dr. Bilal CEMEK, Yrd. Doç. Dr. Hakan ARSLAN, Araş. Gör. Demet YILDIRIM
- ◆ Sera İçin Bitki Su Tüketimi Modellerinin Değerlendirilmesi825
Bilal CEMEK, Mehmet TAŞAN, Demet YILDIRIM
- ◆ Sıfır ve Azaltılmış Toprak İşleme832
Dr. Derya SÜREK
- ◆ Aksaray İli Eskil İlçesi Meralarının Vejetasyon Özellikleri841
Mehmet TEZEL, Ufuk KARADAVUT, M. Aydın ŞANDA, Çetin PALTA, D. Ali ÇARKACI, Şeref AKSOYAK, Telat YILDIRIM, Arife AVAĞ, K.Aytaç ÖZAYDIN
- ◆ Çukurova Bölgesinde İklim Değişikliklerinin Nohut (*Cicer Arietinum* L.) Tarımına Etkileri853
Dürdane MART
- ◆ Nohut Tarımında Üretimi Sınırlandıran Biyotik ve Abiyotik Stres Faktörleri860
Dürdane MART
- ◆ Türkiye Akarsularının Ağır Metal Kirlilik Düzeyleri.....867
Emine GÜLTEKİN, Muhittin DOĞAN
- ◆ Kuraklık Yönetim Stratejileri872
Gülşay Pamuk MENGÜ, Süer ANAÇ, Erhan AKKUZU, Emrah ÖZÇAKAL
- ◆ Bazı Toprak Fiziksel Özelliklerinin Jeostatistik Yöntemi İle Mekansal Analizi.....879
Emrah ÖZÇAKAL, Ulaş ÖZER, Süer ANAÇ, Yasemin S. KURTTAŞ, Tuğba YILDIRIM
- ◆ Gemlik Yöresinde Yetiştirilen Zeytinlerin Beslenme Durumlarının Toprak Analizleriyle Belirlenmesi887
Erdoğan UYSAL, Barış ALBAYRAK, Serap SOYERGİN
- ◆ Bazı Buğdaygil Yem Bitkilerinde Azotlu Gübre Dozlarının Önemli Tarımsal Karakterler Üzerine Etkileri.....896
Erol KARAKURT, Hayrettin EKİZ

ORMAN KÖYLÜLERİNİN KALKINDIRILMASI İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR VE YAPILAN ÇALIŞMALARA BİR ÇÖZÜM OLARAK EKOTURİZM ETKİNLİKLERİNİN İRDELENMESİ

Mustafa Fehmi TÜRKER¹ Atakan ÖZTÜRK² İnci Zeynep AYDIN³ Ufuk DEMİRCİ⁴

¹Prof. Dr. AÇÜ Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi ABD, Artvin-Türkiye, mft@ktu.edu.tr

²Yrd.Doç.Dr. AÇÜ Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi ABD, Artvin-Türkiye

³Arş. Gör. AÇÜ Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi ABD, Artvin-Türkiye

⁴Arş. Gör. AÇÜ Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi ABD, Artvin-Türkiye

ÖZET

Ciddi anlamda uygulandığı takdirde, gerek ekonomik, gerekse sosyal ve kültürel açıdan önemli yararlar sağlayacak olan ve bir kırsal kalkınma etkinliği aracı olarak düşünülen “Ekoturizm”, orman köylüsünün yaşam koşullarının daha yaşanılır hale getirilmesi amacını taşımaktadır. Kırsal kesimin gelirini ve verimliliğini artırarak, çağdaş bir sosyo-ekonomik ve kültürel çevreyi oluşturmayı amaçlayan bu etkinlik, bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Orman Köylüsü, Kırsal Kalkınma, ORKÖY, Ekoturizm

ECOTOURISM ACTIVITIES DISCUSSION AS A SOLUTION AT THE DEVELOPMENT OF FOREST VILLAGERS

ABSTRACT

Main aim of this study is to analyse “Ecotourism” aiming at establishing a contemporary economic and social structure, by improving the income and productivity of the forest villagers. As the rural development activities, “Ecotourism” can provide to critical benefits on economic, social and cultural dimensions. Moreover, while reaching the aims, it brings the rural life to a more civilized level.

Keywords: Forest Villagers, Rural Development, ORKÖY, Ecotourism

1.GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra hem tarımdaki değişimin ve sanayileşmenin bir sonucu olarak, hem de toplumsal değişim sürecinin bir göstergesi olarak Türkiye, en hızlı kentleşen ülkeler arasına girmiştir. Kırsal alanlardan kentlere yönelen hızlı nüfus akımları yüzünden altyapı hizmetlerinin yetersizliği, yakın çevresel kirlilikler, doğal kaynaklar üzerindeki artan baskı, barınma sorunu ve suçluluk oranlarındaki artış gibi çok sayıda soruna sebep olmaktadır. Kentlere yönelen bu süreçte kentin çekiciliğinden çok kırsal alanın iticiliğinin büyük payı bulunmaktadır (Keleş, 1986). Geline süreçte, mevcut sosyo-ekonomik problemlerin ve kırsal kesimden kente olan göçlerin sonucunda ortaya çıkan sorunların boyutu, alınması gerekli tedbirlerin mevcudiyetini sürekli korumaktadır. Bu ise farklı çevrelerde kırsal kesimin kalkınmasını hızlandıran çok boyutlu projeler olarak değerlendirilmekte ve sürekli olarak gündemde kalmasına neden olmaktadır (Çolakoğlu, 2007).

Kırsal kesimde yaşayan orman köylülerinin büyük bir kısmı kentten uzak, dağlık ve ormanlık alanlarda kurulmuş olup; sağlık, eğitim, iletişim ve ulaşım gibi hizmetlerden yeterince yararlanamamaktadır. Diğer sektör çalışanları ile karşılaştırıldığı zaman orman köylüsünün daha düşük bir gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bu durum kırdan kente göçün önemli nedenlerinden bir tanesini teşkil etmektedir. Orman köylüsünün geçimi önemli ölçüde orman kaynaklarının kullanımına ve küçük ölçekli geçimlik tarımsal faaliyete dayanmaktadır. Orman köylülerinin sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan yaşam koşullarının düşük olması, onları ormana yönelten başlıca faktörlerden başında gelmektedir. Orman köylülerinin ormanlara yönelmesi, olumsuz anlamda; ormandan kesip satma, yakmak suretiyle tarla açma

gibi en düşük faydayı getirip, ormanın sürekliliğini kırarak biçimlerde olmaktadır (Coşkun, 1998). Kullanılabilir arazinin kıt ve verimsiz oluşu ile alternatif ekonomik etkinlikler elde edilememesi de orman köylüsünün, sonuçta kaçak ağaç kesimi ve ormandan yakarak tarla açma gibi istenmeyen yollara başvurmaları da herkes tarafından genel kabul görmüş bir gerçeklik olarak kabul edilmektedir. Şurası bir gerçektir ki; ormana en yakın çevrede yaşayan orman köylüsünün ormana olan ekonomik bağımlılığı giderilmeden ve sosyo-ekonomik yapısı iyileştirilmeden ormanlar üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek mümkün gözükmemektedir. Genel yapı içinde ormancılık sektörü de bu sorunlarda pay sahibi olduğu aşikardır.

Türkiye’de, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarında; kırsal alanda istihdamın artırılması ve gelirin çeşitlendirilmesi için yeni üretim dallarında çalışmaların teşvik edileceği ve tarım dışı ekonomi kollarının destekleneceği belirtilmektedir. Bugüne kadar kırsal kalkınma anlayışı da; kırsal alanda yaşayanların gelirlerini ve refahını artırmak, sosyal ve kültürel gelişmelerine katkıda bulunmak, kır-kent arasındaki farklılığı azaltarak kırsal kesimde kendi kendine yaşanabilir birimler oluşturmak ve kentleşme olgusunu kıra yayarak yaşam düzeyini çağdaşlaştırmak gibi gerekçelerle yapılmış ve yapılmaktadır (Doğanay, 1993).

Devlet tarafından Türkiye ormancılığında alınmış önlemlerden en göze çarpanı olarak; Orman Bakanlığına bağlı, ormanların korunması, geliştirilmesi ve genişletilmesini gerçekleştirmek, orman içi ve bitişindeki köylerin sosyal ve ekonomik gelişmelerini sağlamak amacıyla kurulmuş olan, Orman Bakanlığı Ana Hizmet Biriminde yer alan genel bütçeli bir kuruluş olan Orman Köy İşleri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) olduğu söylenebilir.

Ancak günümüze kadar gelmiş olan ORKÖY’lerin faaliyetleri incelendiğinde; ormancılık mevzuatının sık sık değişmiş olması, yeterli finansman desteğinin sağlanamaması, hazırlanan orman köyü kalkındırma planlarının uygulanmasındaki kesintiler, orman teşkilatının diğer birimleri ile iletişim, eşgüdüm, işbirliği çalışmalarının yeterince gerçekleştirilmemesi, kısıtlı kaynakların gerçekten ormana bağımlı ve baskı oluşturan yoksul orman köylülerine yönlendirilmemesi, kredi azlığı, kredi denetiminde görülen yetersizlikler, toplumsal yapı ve ormancılık biliminde yaşanan değişimlere uyumlu bir mevzuat ve yasal yapının sağlanamaması vb. şeklinde özetlenen sorunların öne çıktığı görülmektedir. Bu sorunlardan dolayı ORKÖY teşkilatının kendisine verilen görevleri etkin ve verimli bir şekilde yürütemediği göze çarpmaktadır. Ancak, orman köylüsünün kalkındırılması konusu, sadece orman idaresinin üstesinden geleceği bir konu olarak gözükmemektedir. ORKÖY teşkilatında en göze çarpan sorunların, yapılan kaynak aktarımının yeterli düzeyde olmaması ve ormancılık sektörünün orman köylüleri arasında eşgüdüm görevini tek başına üstlenememesi olduğu gözlemlenmiştir (Türker ve Aydın, 2010).

Sözü geçen sorunların çözümlenememesinin temelinde; faydalanmanın hangi amaçla, nasıl, ne zaman, ne şekilde, hangi düzeylerde yapılabileceği ya da yapılması gerektiği olmaktadır (Türker vd., 2002). Ayrıca, ormanlar toplumların gözünde odun hammaddesi üreten, parayla ifade edilebilen çıktılar meydana getiren kaynak olarak görülmüştür; zamanla kişilerin orman kaynaklarına olan talep ve eğilimlerin değişmesi ile sosyal, ekonomik ve çevresel boyutta çok sayıda işlevleri olan orman kaynaklarının önem kazanması, ülkelerin ekonomik büyüme ve iktisadi kalkınmalara yaptığı katkılar sayesinde ülkemizde de sürdürülebilirlik tartışmaları ile önemi daha iyi anlaşılır hale gelmiştir (Türker ve Aydın, 2010).

Zira, tüm doğal kaynaklar ve bu arada da ormanlar, faydalanıldığı sürece insanlar açısından bir anlam ve öneme sahip olmaktadır. Böylece, kırsal alanların kalkındırılması için en başta orman köylülerinin göç ve istihdam gibi temel sorunlarını yerinde çözmeyi amaçlayan ve kırsal kesimde gözlenen farklılıkların en aza indirilmesini sağlayan ve köy yaşamının daha çağdaş hale getirilmesini sağlayan ve bunu yaparken de doğal kaynakların daha iyi değerlendirilmesini de sağlayan ekoturizm etkinliği; kırsal kesimin gelirini ve verimliliğini

artırarak, çağdaş bir ekonomik ve sosyal yapı oluşturmada etkili bir araç olarak düşünülebilir. Bunun için; Türkiye’de de kırsal kesimde yaşayan orman köylüsüne sürekli gelir getirecek farklı geçim kaynakları sağlamak için, ekoturizm etkinliklerinin yaygınlaştırılması ile birim alandan sadece en yüksek miktarda odun ürünü elde etmek yerine, odun dışı pazarlanabilmesi mümkün olmayan değerlerin de etkinlik kazanması evresinde; turizm ve diğer sektörlerle kesişen ve etkileşen yanlarını bir bütün olarak ele alınması gerekliliği ile verimlilik sağlanmalıdır. Bu amaçlara hizmet eden ekoturizm, doğal ve kültürel değerlerin korunması, geliştirilmesi ve aynı zamanda yerel halkın turizm etkinliklerine katılımını ve kalkınmasını sağlayan bir turizm anlayışıdır. Bu konuda ormancılık sektörüne ilişkin sivil toplum, özel sektör, toplum kesimleri ve tüm resmi kurumların ortaklaşa hareket etmesi gerekmektedir. Bu yönleriyle ekoturizm, kırsal kesimde yaşayan köylüler için bu hizmetlere ulaşmada ve az da olsa ekonomik bir yarar sağlamada önemli bir araçtır. Ekoturizm sayesinde, ormanların korunması ve geliştirilmesi çalışmaları sırasında ortaya çıkan sosyal ve ekonomik sorunlar da çözülebilecektir (Türker ve Aydın, 2010).

Beş Yıllık Kalkınma Planlarında kırsal alanda istihdamın artırılması ve gelirin çeşitlendirilmesi için yeni üretim dallarında çalışmaların teşvik edileceği ve tarım dışı ekonomi kollarının destekleneceği belirtilmektedir. Bunun için kırsal alanlarda göç sorununu çözecek, atıl işgücünü değerlendirecek ve ek gelir sağlayacak alternatif faaliyetlere (ekoturizm ve kırsal turizm gibi) gereksinim vardır. Ülkemizde yeni yeni telaffuz edilmeye başlanan ekoturizmin orman içi ve çevresi köylerde uygulamaya konulması, bu yerlerin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel yönden gelişmesine katkı sağlamasında etkili bir araç olabileceği düşünülmelidir. Sonuç olarak şu ifade edilebilir ki; turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olan kırsal yerleşim birimlerinde dağ, yayla veya eko-turizm gibi faaliyetlerinin gelişimi, orta veya uzun vadede bu yörelerin sorunlarının çözümünde ve kalkındırılmasında etkin rol oynayabilir. Önemli olan ekoturizme açılan bu yörelerde eskiden var olan bitkisel üretim, hayvancılık ve ormancılık gibi tarımsal faaliyetleri terk etmeyerek, bununla birlikte o yöreye has el sanatları, mimari tarz ve kültürel yapının bozulmadan korunmasıdır.

Bu çalışmanın amacı; dağlık ve ormanlık alanlarda yani kırsal kesimlerde yaşayan orman köylülerinin yaşadığı sosyo-ekonomik sorunları ve sebep oldukları çevresel meseleler ortaya koyulacak ve bu meselelerin çözümünde ekoturizm etkinliklerinin etkili bir araç değerlendirilebileceğine ilişkin değerlendirmeler yapılmaya çalışılacaktır.

2.GEREÇ ve YÖNTEM

Çalışmanın amacına ulaşma doğrultusunda orman köylülerinin kalkındırılması için yapılan çalışmalar ve yapılan bu çalışmalarda öne çıkan sorunlar ve bu sorunları doğuran kök sorunların belirlenmesinde her bir yapılan çalışma incelenmiş, çözümlenemeyen ortak sorunlar belirlenmiştir. Orman köylülerin bölgede ağırlıklı olarak yaşadığı ve ortaya çıkan sorunlara değinilmiştir. Bu sorunlara bir çözüm bulma aşamasında ekoturizm etkinlikleri hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

3.ORMAN KÖYLERİNDE UYGULANMAKTA OLAN PROJELER HAKKINDA BİLGİLER

Köyden kente hızlı göç olgusuyla birlikte zamanla orman köyü ve köylüsü sayısında azalış olmasına karşın, ülkemizde 2001 yılı itibariyle orman içi ve kenarında 20.080 adet orman köyü bulunmakta ve bu köylerde 7.6 milyon insan yaşamaktadır. Ülkemiz kırsal alan nüfusu içerisinde ve kırsal alanında yer alan köy sayıları içerisinde orman köyleri nüfusu ve sayısının oranı önemli bir yer tutmaktadır. Diğer bir deyişle, kırsal alan nüfusunun yaklaşık % 32,47’sini, ülke kırsal alanındaki köylerin % 55,45’ini orman köyleri oluşturmaktadır. Bu boyutuyla değerlendirildiğinde, ormancılık çalışmaları üzerinde sosyal etkilerin ne kadar

önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Ormancılık içerisinde sosyal değişkenlerin rolü gittikçe artmaktadır. Oysa ormancılık çalışmalarında sosyal boyutun yer almasını sağlayacak çalışmalar yeterince bulunmamaktadır (Çoşgun, 2009).

Öteden beri kırsal yoksulluğun had safhada olduğu, ekonomik-sosyal ve kültürel gelişimi ve gönenç düzeyi düşük olan bu kesim yaşamak ve hayatlarını sürdürebilmek için ister istemez orman kaynakları üzerinde bir baskı oluşturmaktadır. Orman köylerinin genellikle yüksek rakımlı, dağlık, engebelli ve dolayısıyla tarıma elverişsiz arazilerinde kurulmuş olması, olumsuz iklim koşulları, alt yapı ve sermaye yetersizliği, gerekli ve yeterli iş alanlarının olmayışı, hatta hatalı tarım ve hayvancılık politikalarının izlenmesi vb. gibi nedenlerden dolayı bu baskı unsuru giderek orman kaynaklarının nitelik ve nicelik olarak zarar görmesine, ormanların parçalanmasına, sınırlarının daralmasına, daha çok yasa dışı faydalanmalara ve daha çok insanın geçim kaynağı olarak hedeflediği bir doğal kaynak olmasına ve dolayısıyla sürdürülebilirliğin tehlikeye düşmesine neden olmuştur (Geray, 1998).

Gelişme ve gönenç açısından olumsuz koşullara sahip olan orman köylüsünün sosyo-ekonomik sorunlarının çözümünü imkanlar ölçüsünde desteklemek ve ormancılık faaliyetlerinin (koruma, yönetim-işletme, üretim, pazarlama, halkla ilişkiler, ağaçlandırma, yetiştirme vb. gibi) etkinliğine katkı sağlamak amacıyla planlı ve programlı çalışmalar 1970 yılında ORKÖY'ün kurulması ile başlamıştır (OB, 1994). Aslında ORKÖY'ün ve dolayısıyla Ormancılık Kooperatiflerinin kuruluşu bu arayışın bir ürünü olarak doğmuştur denilebilir. Bu nedenle, ORKÖY'ün kuruluş amacı; *“Ormanların korunmasına, genişletilmesine, geliştirilmesine, işletilmesine ve orman köylülerinin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunmak için kalkınma havzalarında etüt, araştırma, plan, proje ve programlar hazırlamak, kredi ve yardım kaynaklarını en iyi şekilde kullanarak ekonomik güç, devlet-köylü işbirliği ve sosyal dayanışma sağlamak amacıyla kooperatiflerin kurulmasına ve faaliyetlerine yardımcı olmak ve böylece ormanlar üzerindeki olumsuz baskıları azaltmaktır”* şeklinde ifade edilmektedir. Kuruluş yıllarında ORKÖY orman köylerinin sosyo-ekonomik yapısını geliştirmeyi amaçlayan çok yönlü İlçe Kalkınma Planları hazırlamış. ORKÖY bünyesinde orman köylüleri için gelir sağlama yönüyle önemli olan kooperatifçilik, orman köylüleri kalkınma fonları ve çeşitli kırsal kalkınma projeleri düzenlenmiştir. Bu projeler kapsamında; tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi, sulama, sulu alanın ıslahı, köy yolları yapımı, orman yolları yapımı vb. gibi örnekler verilebilir. Böylelikle; ürün çeşitliliği, işgücü ve toprak verimini arttırmak ve orman köylüsünün pazara yönelmesini sağlamak amaçlanmıştır. ORKÖY, çok sayıda orman köyüne ekonomik ve sosyal amaçlı bireysel ve kooperatif kredisi, köy tüzel kişiliklerine karşılıksız yardım, alt yapı, istihdam ve köylülerin eğitimi imkanını sağlamıştır (OB, 2000). Ancak yaşanan başarısız örgütlenme, eşgüdüm ve yeterli finansman yetersizliği nedeniyle verilen hizmetler sektöre uğramıştır. Bundan dolayı, ORKÖY'e yeterli finansman desteği sağlanamadığından, ORKÖY'ün mali ve ayni yardımları 1969'lu yıllardan beri kullanamadığı ve genel bütçenin binde birlik miktarını orman köylülerine aktarabildiğinden, mahalli orman köylüsünün ekonomik durumunun iyileştirilerek ormanlar üzerindeki olumsuz baskıların kaldırılması yönünde de etkili çalışmalar yapılamamıştır.

Yoksul orman köylerini kaldırmak amacıyla kurulan ormancılık kooperatiflerine, mevcut yasal ve hukuksal düzenlemeler çerçevesinde, Orman Bakanlığının imkanları ölçüsünde çeşitli şekillerde kaynak aktarılmasına, teknik yardım ve danışmanlık hizmetleri verilmesine rağmen, bu tür çalışmaların amaçlarına ulaşamadıkları, yani başarılı olamadıkları söylenebilir. Genel olarak bunun nedenleri arasında; kalkınma politikalarının uygulanmasındaki tutarsızlık ve ciddiyetsizlik, hatalı tarım ve hayvancılık politikaları, sektörler ve kurumlar arasındaki işbirliğine yeterince önem verilmemesi, ekonomik ve mali kaynaklar ile teknik ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği, orman köylerinin özel coğrafik ve sosyo-ekonomik yapısı, yetersiz örgütlenme, yöneticilerin ve orman köylülerin eğitimsizliği, yönetim ve denetim eksikliği gibi

pek çok neden sayılabilir. Bu durumun sonucu olarak, bölgeler arası ve kır-kent arası gelişmişlik farkları halen önemini korumaktadır. Köylerde üretime dönük ve istihdam sağlayıcı yatırımların çok sınırlı olması, orman köylülerinin ormanlara olan baskısını artırmakta, köylülerin gelir seviyesini yükseltmelerini imkânsız hale getirmektedir. Bu nedenle kırsal kalkınmanın hızlandırılması en önemli öncelik alanlarından birini oluşturmaya devam etmektedir.

Yapılan bu etkinlikler, çok amaçlı oldukları için bunların başarı düzeylerini de; kırsal yoksulluğu azalmaya katkı, istihdam yaratma, göçü önleme, üyelerine sağladığı gelir artışı, orman kaynaklarının korunmasına ve geliştirilmesine sağladığı katkı, hayvansal ve tarımsal üretime, eğitime, sosyal ve kültürel yapıya etki vb. gibi boyutlardan oluşan çok boyutlu bir sistem anlayışı içinde değerlendirilmelidir.

4.EKOTURİZM ETKİNLİKLERİNİN ORMAN KÖYLÜSÜ ve ORMANLAR AÇISINDAN ÖNEMİ

2001 yılı itibariyle orman içi ve kenarında yaşayarak yaşamını orman kaynaklarına bağlı olarak idame ettiren 20.080 adet orman köyünde de 7,6 milyon orman köylüsü bulunmaktadır. Ormanlar, orman köylüsünün başlıca geçim kaynağı sayılmaktadır. Ancak ormanlarımız çoğunlukla odun kaynağı olarak görülmektedir ve ormanlarımızın çok amaçlı fonksiyonları yeterli seviyede artırılmamaktadır. Bu nedenle yaklaşık 7,6 milyon orman köylüsü için odun üretimi çalışmalarında oluşturulan istihdam miktarı, her yıl değişmekle birlikte yaklaşık 300.000 hane civarındadır. Orman odun üretiminin sürekliliği sahip olmaması, orman köylülerinin sosyal güvenlikten mahrum olmaları ve zor coğrafik şartlarda yaşıyor olmalarından ötürü yaşam koşulları, ülkenin kırsal kesim ortalamasının çok altında bulunmaktadır. Bu durum ise orman köylerinde göçün artması, genç nüfusun azalması gibi birçok sosyal soruna yol açmaktadır.

Bu sorunların çözümüne yönelik olarak orman köylüsü kendi içersinde örgütlenmiş ve kooperatifler kurmuştur. Ancak orman dışında herhangi bir gelir kaynağına sahip olmayan orman köylüsünün yaşam koşullarının yükseltilebilmesi, ormanların çok amaçlı fonksiyonlarının artırılması ve orman köylüsünün yararına sunulmasıyla mümkün olacaktır.

Kırsal ekonominin güçlenmesinde temel kaynak, kırsal alanın yerelde sahip olduğu varlıklardır. Kırsal alanın sahip olduğu temel varlıklar arasında; tarımsal ürün çeşitliliği, temiz çevre, doğal kaynaklar, doğal güzellikler, tarihi ve kültürel varlıklar yer almaktadır. Kırsal ekonominin, hızla değişen pazarlarda rekabet gücü kazanabilmesi için tarımsal verimliliği sağlamanın yanında, karşılaştırmalı üstünlüklerinin olduğu alanlarda, yerel ayırt edici özelliklerini belirleyerek ve bunları geliştirerek, sahip olduğu varlıkları, yenilikçi yöresel ürünlere dönüştürmesi önem arz etmektedir.

Kırsal alanların kalkındırılması için en başta orman köylülerinin göç ve istihdam gibi temel sorunlarını yerinde çözmeyi amaçlayan ve kırsal kesimde gözlenen farklılıkların en aza indirilmesini sağlayan ve bunu yaparken de doğal kaynakların daha iyi değerlendirilmesini de sağlayan ekoturizm etkinliği etkili bir araç olarak düşünülebilir. Bunun için; Türkiye’de de kırsal kesimde yaşayan orman köylüsüne sürekli gelir getirecek farklı geçim kaynakları sağlamak için, ekoturizm etkinliklerinin yaygınlaştırılması ile birim alandan sadece en yüksek miktarda odun ürünü elde etmek yerine, odun dışı ürün ve hizmetleri ön plana çıkaran yaklaşımlara işlerlik kazandırılması önem arz etmektedir. Bu amaçlara hizmet eden ekoturizm, doğal ve kültürel değerlerin korunması, geliştirilmesi ve aynı zamanda yerel halkın turizm etkinliklerine katılımını ve kalkınmasını sağlayan bir turizm anlayışıdır. Bu yönleriyle ekoturizm, kırsal kesimde yaşayan köylüler için bu hizmetlere ulaşmada ve az da olsa ekonomik bir yarar sağlamada önemli bir araçtır. Ekoturizm sayesinde, ormanların korunması ve geliştirilmesi çalışmaları sırasında ortaya çıkan sosyal ve ekonomik sorunlar da

çözülebilecektir. Böylelikle, kırsal alanda oluşturulan iş imkânları ile hem bölgenin hem de dolaylı olarak ülkenin katma değeri ve geliri artabilecektir (Türker ve Aydın, 2010).

Ekoturizm etkinliklerinde tüm bu olumlu özellikler dikkate alındığında, ormancılık ilkelerimiz arasında yer alan; sürdürülebilirlik, çok amaçlı yönetim ve faydalanma, katılımcılık, biyolojik çeşitliliğin korunması ve toplumun kalkınmasına; önemli bir katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Ormancılık sektörü özellikle ekoturizm etkinlikleri sayesinde, orman içinde ve civarında yaşayan orman köylülerinin yaşam koşullarının artırılmasına da imkan sağlayacaktır. Ekoturizm etkinliklerinin bu özellikleriyle gerek ülke ekonomisine gerekse orman köylülerine sağlayacağı katkı göz önüne alındığında önemi bir kat daha artmaktadır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Çeşitli nedenlerden dolayı, bazı istisnalar dışında, genellikle ORKÖY, ormancılık kooperatifleri ve çeşitli kırsal kalkınma fonları kuruluş amaçlarına ulaşamamışlar ve kendilerinden beklenen faydalar elde edememişlerdir ve kendilerinden beklenen şu anki yapıları ile toplumun umudu olamamışlardır. Yani köyden kente göçü ve orman suçlarını önlemede, kırsal yoksulluğu azaltmada, gelir dağılımı düzeltmede, orman köylüsünün eğitiminde, ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyinin yükseltilmesinde başarılı olamamışlardır. Bunun bir sonucu olarak orman köylüsüne ilişkin sorunlar daha da artmıştır. Orman köylülerinin ve ormanlarımızın amaçlarına uygun çalışabilmesi ve başarılı olabilmesi için bir çözüm olarak düşünülmesi gereken etkili bir araç niteliğinde olan ekoturizm etkinlikleri sayesinde, hem bölge bazında hem de Türkiye genelinde alınması gereken önlemler aşağıda sıralanmıştır;

- Yörenin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı dikkate alınarak, öncelikle yasal önlemlerle topyekün kalkındırma çalışmalarına girilmesi gerekmektedir.

- Ekoturizm etkinliklerine bakış açısında *“gereksiz birer etkinlik değil, kırsal yoksulluğu azaltma ve göçü önlemede etkili bir araç”* olduğu şeklinde özellikle vurgulanmalıdır. Aynı şekilde ekoturizm etkinlikleri politik bir araç değil, ekonomik sosyal ve kültürel kalkınma aracı olarak görülmelidir.

- Orman köylerindeki ekoturizm imkânları planlı bir şekilde orman köylüsü lehine geliştirilmeli, yayla ve dağ turizmi teşvik edilmeli, alt yapı yatırımları tamamlanarak orman köylüsüne yatırım için kredi verilmelidir.

- Devlet, ekoturizm etkinliklerini teşvik etmelidir. Bu amaçla gerekli altyapının oluşturulması, eğitim, örgütlenme, sermaye temini, teknik yardım, danışmanlık ve mali denetim konularında gerekli destek sağlanmalıdır. Yatırım döneminde verilecek bu destek işletme döneminde de sürmelidir.

- Farklı kurumlar arasında eşgüdüm ve işbirliği sağlanmalıdır. Böylece; orman teşkilatının orman köylerinin kalkındırılmasına yönelik temel politikası; orman kaynaklarının işlevsel ve katılımcı yönetiminin geliştirilmesi, ormandan sağlanabilecek çok yönlü faydaların artırılması ve adil paylaşım suretiyle orman köylülerinin ihtiyaçlarının karşılanması ile gelirlerin artırılması olmalıdır. Bu bağlamda, orman köylüsünün ve yerel yöneticilerin eğitilmesi gereklidir. Bu amaçla yörenin sosyo-ekonomik yapısı da dikkate alınarak çok yönlü özel eğitim programları düzenlenmesi gerekmektedir.

- Ekoturizm etkinliklerindeki merkezi birimin yöneticileri belirli aralıklarda toplantılar yaparak, orman köylüsünü bilgilendirmeli ve yeni faaliyetlerin görüşülmesine imkan sağlanmalıdır.

- Bölgesel bazda güçlü ve bilinçli bir yapıya sahip ekoturizm etkinliğine sahip üst kuruluşların kurularak bir kısım eğitim, finansman ve denetim sorunlarının çözülmesinde etkin rol oynamaları sağlanmalıdır. Ekoturizm etkinliğinin üst birliklerinde deneyimli ve uzman personel çalıştırılmasının başarıyı artıracığı unutulmamalıdır. Bu noktadan hareketle,

üretileen çözümlerin çoğunun ortak paydasında yer alan orman köylülerine çare olabilmek için, orman kaynağının yönetiminde de olabildiğince tüm ilgili tarafların katılımını sağlamak yer almalıdır.

• Bilindiği gibi, ormancılık faaliyetleri temelde kırsal kalkınma odaklı değildir. Dolayısıyla, kırsal kalkınmanın en zorlu yarısını kapsayan orman köylerinin kalkındırılması, ormancılığın ve ormancıların gücünü aşar. Ormancılar, orman köylerinin kalkındırılmasına ilgisiz kalamazlar. Ancak, bu işi tek başlarına da sırtlanıp taşıyamazlar. ORKÖY çok şeyler yapmıştır, ama bu işin sonucu da ortadadır. Bu nedenle, orman köylerinin kalkındırılması konusunda ilgili tüm kuruluşların güç birliğini sağlayabilecek ya yeni bir yapılanmaya gidilmeli ya da var olan örgüte yeni bir biçim verilmelidir. Orman köylerinde yoksulluğun azaltılması ve kalkınmalarının sağlanması ulusal bir sorun olup, çözüm için her şeyden önce uygun ulusal politika ve modellerinin geliştirilmesi, uygulamaların gerekli kurumsal, yasal ve finansal düzenlemelerle yeterli şekilde desteklenmesi gerekmektedir. Bu yüzden, orman köylülerinin kalkındırılması sorumluluğunun ana ağırlığının sadece orman teşkilatınca yüklenilmesi doğru değildir. Diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler de bu alanda sorumluluk yüklenmek durumundadır. Bu amaçla ORKÖY'ün Fon Bütçeden verdiği kredilerin yetersizliği göz önüne alınarak, birtakım yasal tedbirlerle ülke içi kaynaklardan fonun gelirleri artırılmalı ve hatta dış kaynaklı projelerle destek sağlanmalıdır.

• Diğer yandan, orman köylerindeki ekoturizm etkinliklerinin kuruluş, yönetim ve denetim işlerinin yöredeki ormancılık örgütü tarafından yapılması için gerekli mevzuat değişikliğine gidilmelidir.

• Keza orman köylerini kalkındırmak, göçü önlemek, kaynak kullanımında ve amaçlara ulaşmada etkenlik sağlamak, orman kaynaklarının zarar görme sürecini durdurmak ve dolayısıyla ormancılık faaliyetlerini ve ekoturizm etkinliklerini başarılı kılmak için Orman Bakanlığının yöredeki taşra birimlerinin merkezi bir birimin kontrolünde ve eşgüdümünde örgütlenmesi gerekmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Çolakoğlu E., 2007. Kırsal Kalkınma Problemine Bir Çözüm Arayışı Olarak Köy- Kent Projesi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 6, Sayfa: 187-202
- Çoşgun, U., 2009. Ormancılıkta Katılımcı Kırsal Değerlendirme ve Kırsal Kalkınma (Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği), II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 19-21 Şubat, SDÜ, Isparta, Sayfa: 115-132
- Coşkun, A.A., 1998. Saray İlçesi Orman Köylerinin Sosyo-Kültürel Sorunları, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt: 48, Sayı: 2, Sayfa: 97-112
- Doğanay, F., 1993. Merkez Köyler, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara
- Eralp, Z., 1974. Turizmin Toplumsal Değişime Sosyo-Ekonomik Etkisi, Ankara: Ankara Üniversitesi, SBF Yayınları
- Geray, A.U., 1998. Ulusal Çevre Eylem Planı, Orman Kaynaklarının Yönetimi, DPT Yayını, ISBN 975-19-1917-7, 115 s. Ankara
- Keleş, R., 1986. Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, SİSAV, İstanbul
- Konak, K., Armağancı, G., Çivi, Z., 1996. Aydın Koçarlı İlçesi Orman ve Çevresi Köylerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Yeni Tarımsal Üretim Faaliyetleri Önerileri, Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül, Cilt: 1, Sayfa: 167-171, Adana
- OB, 1994. I. Ormancılık Şurası Kararları. OGM Basımevi, Ankara
- OB, 2000. T.C. Orman Bakanlığı, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü 1999-2000 Yılları Faaliyetleri, Ankara.
- Özdemir, M. 1998. Turizme Fiske Taşları, Ankara: Anatolia Dergisi Yayınları
- Türker, M.F., Öztürk, A., Pak, M. ve Durusoy, İ., 2002. Orman Kaynağından Geleneksel ve Çağdaş Yararlanma Şekilleri: Dünya ve Ülkemizdeki Durum, Kırsal Çevre Yıllığı 2002, Kırsal Çevre ve Sorunları Araştırma Derneği
- Türker, M. F. ve Aydın, İ.Z., 2010. The Place and Importance of Ecotourism in Accomplishing of Living Trouble in To Be Developed of Forest Villagers in Turkey Forestry Sector (Case of Camili Biosphere Reserve Area in Turkey), 1st International Symposium on Environment and Forestry, 4-6 November , Volume:1 Ss: 238-251